

Bropetters stolpbod, Grangärde, Dalarna

Dendrokronologisk undersökning

av Torbjörn Axelson, april 2012

Den 29 mars 2012 tog jag prov ur en stolpbod vi Bropetters i Grangärde, [60° 16' 45.4" N, 14° 59' 4.6" E](#). Prov togs ur 5 stockar i vägg B (B5, B6, B8, B9, B12), d.v.s högra långsidan och i en golvtälja (den första grova innanför dörren). De fyra första proven dateras alla med sista fullständiga ring från 1730. Provet ur B12 innehöll bara 30 ringar, och kunde inte dateras. Kanske är det från annan tid eller plats än de andra.

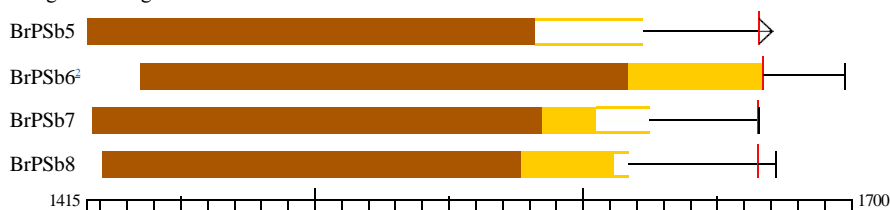

Stolpboden från ca 1731

Provet ur täljan innehöll 168 ringar men kunde inte dateras säkert men gav en indikation på ett oväntat gammalt år, varför jag begav mig tillbaka för kompletterande provtagning den 2 april, då ytterligare tre prover togs. De fyra proven visade sig ha mycket god inbördes korrelation - så god att åtminstone en del av dem mycket väl kan komma från samma träd. Ringar kunde mätas för åren 1415-1657, och i det yngsta provet finns ytterligare minst ca 10 yttersta ringar, vilket gör att det trädet måste vara fällt tidigast 1667. Kronologin baserad på täljorna passar bra mot en rad lokala kronologier, men inte mot väggtimret, som alltså torde ha vuxit på skilda platser. Då vankant (barkkant) saknas i proven från täljorna, måste dateringen grundas på splintvedsanalys. Om man utgår

från att dessa tallar hade mellan 40 och 80 splintvedsringar¹, så visar det sig att de inte kan vara fällda samtidigt, men på gamla tallar finns ibland något fler än 80 ringar, och ett gemensamt datum skulle därför kanske ändå kunna finnas runt ca 1667. Den i jämförelse med de övriga proven avvikande splintvedsgränsen i prov 6 ger dock anledning att tro att den stock ur vilket det provet kommer är från ett annat träd än de tre andra, även om det också är möjligt att kärnveden gör en (skenbar) "utbukning" just där provet togs.

Det kan noteras att stockarnas undersidor är grovt avspräckta, och även i övrigt ojämna. Splintveden är också kraftigt blånad och delvis multnad, och, som också framgår av diagrammet, i stor utsträckning saknad, trots att proven togs där det såg ut att vara mest tyved kvar. Tolkningen kan antingen bli att golvet är återanvänt från ett tidigare härbre från slutet av 1660-talet, eller, vilket möjligen är mer troligt, att man använt sig av grova torrallar. Den senare tolkningen skulle förklara både den sannolika tidskillnaden mellan prov 6 och de övriga tre proven (torrtallar kan ju ha dött vid helt olika tidpunkter), och ytvedens delvis dåliga kondition. Om de fälldes som torrallar omkring 1730, skulle de ha stått döda 60 till i några fall möjligen 100 år, vilket nog inte är orimligt. Tolkningen att det är fråga om återanvändning av ett äldre golv kan nog ändå inte uteslutas.

Golvtäljornas tidsmässiga utsträckning. Är de från ett 1600-tals golv eller är det torrallar huggna ca 1730?

Cybis CDendro, Algorithm: P2Yrs: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between available samples in BrPSb5-8 and reference SödraDal dated to 2005 with corr >= 0,41 and with overlap >= 63
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.

	Corr	Test	Over	lap	
all...	0,50	8,35	210		based on 4 members
BrPSb0a	0,54	5,34	71	1730	B5. Vk. (slutar i kvist)
BrPSb2a	0,51	5,08	76	1730	B8, vk
BrPSb3a	0,42	6,62	209	1730	B9, vk, tynande
BrPSb1a	0,41	3,50	63	1730	B6. trasig yta

Cybis CDendro, Algorithm: P2Yrs: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between available samples in BrPSb5-8 and Grangard dated to 2004 with corr >= 0,34 and with overlap >= 167
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.

	Corr	Test	Over	lap	
all...	0,44	7,62	242		based on 4 members
BrPSb7a	0,45	6,96	188	1605	+>0, sp=20
BrPSb6a	0,42	6,93	222	1657	+>10 (36-40 sp, forserad?)
BrPSb0a	0,38	5,58	191	1612	+>0, sp=35, Tälja nr 3 bakifrån
BrPSb5a	0,34	4,66	167	1582	sp=0? ; Luddig yta. Första grova täljan innanför dörren

Noter

- ¹ 40 till 80 splintvedsringar är det vanligaste, men på gamla träd med tynande tillväxt kan man ibland se fler.
- ² De yttersta tio ringarna syns så ottydligt att de inte kunnat mätas. Kärnvedsbildningen är möjligen forserad, så att färre splintringar än förväntat kanske fanns i trädet när det fälldes.

PDF-kopia av <http://taxelson.se/dendro/obj/BrPSb.htm>. Denna och andra dendrokronologiska studier av T. Axelson återfinns på taxelson.se/dendro/obj/

Mätvärden (rådata)

BrPSb	1	Stolpbod, Bropetters, Grangärde, Dalarna	PISY												
BrPSb	2	Sweden	Pinus sylvestris	200	6017N1459E	1519 1730									
BrPSb	3	T. Axelson													
BrPSb0a	1659	96													
BrPSb0a	1660	75	68	112	93	95	62	73	72	95	95				
BrPSb0a	1670	68	81	139	141	109	127	151	129	152	169				
BrPSb0a	1680	132	189	161	173	138	117	134	137	103	101				
BrPSb0a	1690	84	106	109	102	142	131	145	100	105	110				
BrPSb0a	1700	163	138	142	111	95	90	81	95	74	40				
BrPSb0a	1710	59	31	38	54	62	60	46	46	46	42				
BrPSb0a	1720	55	61	79	71	55	54	51	56	69	95				
BrPSb0a	1730	98	999												
BrPSb0a	####	B5. Vk. (slutar i kvist)													
BrPSb1a	1667	83	122	130											
BrPSb1a	1670	110	95	80	39	34	25	37	60	97	115				
BrPSb1a	1680	126	160	155	164	143	147	65	29	33	40				
BrPSb1a	1690	52	84	125	145	122	124	102	111	90	71				
BrPSb1a	1700	78	56	78	85	67	78	85	71	60	50				
BrPSb1a	1710	63	46	67	70	98	86	73	39	36	39				

BrPSb1a	1720	64	82	80	84	69	91	73	73	75	78
BrPSb1a	1730	87	999								
BrPSb1a	####	B6. trasig yta									
BrPSb2a	1654	125	132	118	72	76	92				
BrPSb2a	1660	92	74	92	90	124	103	93	59	67	50
BrPSb2a	1670	47	47	64	72	59	65	68	54	83	67
BrPSb2a	1680	70	93	73	73	52	39	45	21	22	26
BrPSb2a	1690	30	46	23	40	49	56	42	29	33	41
BrPSb2a	1700	43	39	65	65	69	64	64	58	44	17
BrPSb2a	1710	21	22	42	67	66	58	41	51	53	59
BrPSb2a	1720	81	93	99	70	49	45	45	49	44	79
BrPSb2a	1730	88	999								
BrPSb2a	####	B8, vk									
BrPSb3a	1519	118									
BrPSb3a	1520	139	183	164	123	133	96	105	95	89	100
BrPSb3a	1530	87	87	67	74	72	87	61	59	66	95
BrPSb3a	1540	89	108	84	76	79	63	58	55	46	40
BrPSb3a	1550	53	44	51	51	42	58	54	53	62	80
BrPSb3a	1560	88	82	60	70	70	64	60	59	43	38
BrPSb3a	1570	51	58	50	65	70	74	69	64	67	44
BrPSb3a	1580	51	53	56	56	59	54	48	53	31	32
BrPSb3a	1590	36	39	26	37	45	38	44	31	27	27
BrPSb3a	1600	30	27	33	29	29	28	23	21	17	19
BrPSb3a	1610	20	31	31	18	25	15	23	27	21	23
BrPSb3a	1620	37	47	29	36	41	31	47	29	19	25
BrPSb3a	1630	28	30	28	18	30	40	29	26	17	21
BrPSb3a	1640	24	16	12	18	11	14	22	16	7	-999
BrPSb3a	1650	13	19	21	28	25	28	28	38	43	21
BrPSb3a	1660	18	19	40	38	32	21	15	15	19	18
BrPSb3a	1670	20	22	22	19	15	16	14	19	25	30
BrPSb3a	1680	34	50	39	47	45	45	31	18	27	38
BrPSb3a	1690	33	37	40	33	59	69	69	77	55	46
BrPSb3a	1700	60	57	54	33	32	29	47	39	29	24
BrPSb3a	1710	28	27	25	22	25	16	15	10	-999	7
BrPSb3a	1720	14	25	24	21	17	17	19	22	15	18
BrPSb3a	1730	21	999								
BrPSb3a	####	B9, vk, tynande									

BrPSb	1	Stolpbod, Propetters, Grangårde, Dalarna	PISY								
BrPSb	2	Sweden	Pinus sylvestris	200 6017N1459E 1415 1657							
BrPSb	3	T. Axelson									
BrPSb5a	1415	279	234	271	212	214					
BrPSb5a	1420	185	197	183	190	198	163	221	213	210	187
BrPSb5a	1430	205	202	167	127	175	156	137	108	120	148
BrPSb5a	1440	175	172	171	146	156	179	170	166	137	149
BrPSb5a	1450	122	129	136	121	135	108	145	203	172	110
BrPSb5a	1460	127	114	136	146	139	124	165	201	158	158
BrPSb5a	1470	150	135	140	113	146	130	116	89	84	105
BrPSb5a	1480	135	102	125	127	138	146	152	188	230	199
BrPSb5a	1490	201	173	196	156	138	140	168	143	149	178
BrPSb5a	1500	140	101	110	121	103	96	89	68	87	86
BrPSb5a	1510	68	89	165	182	179	130	130	172	174	201
BrPSb5a	1520	126	159	131	130	166	194	183	92	160	101
BrPSb5a	1530	113	100	103	96	102	111	107	156	128	160
BrPSb5a	1540	113	110	92	100	100	98	85	108	85	80
BrPSb5a	1550	96	75	87	72	62	83	109	107	100	83
BrPSb5a	1560	68	81	97	84	68	82	81	77	87	65
BrPSb5a	1570	89	71	53	49	49	78	60	60	56	54
BrPSb5a	1580	60	74	71	999						
BrPSb5a	####	sp=07; Luddig yta. Första grova tiljan innanför dörren									
BrPSb6a	1435	187	169	137	129	177					
BrPSb6a	1440	194	142	151	120	133	149	124	133	114	128
BrPSb6a	1450	115	120	115	91	108	110	108	131	138	82
BrPSb6a	1460	132	128	129	125	117	114	155	161	153	189
BrPSb6a	1470	152	141	166	139	147	138	112	117	130	137
BrPSb6a	1480	170	120	153	162	135	148	144	139	161	113
BrPSb6a	1490	110	133	154	142	142	141	129	118	130	128
BrPSb6a	1500	124	145	151	123	90	96	92	83	70	75
BrPSb6a	1510	67	101	120	121	105	93	101	102	92	104
BrPSb6a	1520	100	116	113	94	115	131	158	115	120	76
BrPSb6a	1530	88	99	95	96	116	109	91	99	120	115
BrPSb6a	1540	91	95	74	101	102	97	104	97	97	68
BrPSb6a	1550	84	89	101	93	79	106	90	72	82	73
BrPSb6a	1560	83	86	86	79	101	88	81	88	84	61
BrPSb6a	1570	87	76	65	51	73	95	75	58	55	60
BrPSb6a	1580	52	67	67	59	64	56	43	54	42	46
BrPSb6a	1590	56	55	35	30	42	41	43	32	30	37
BrPSb6a	1600	47	37	46	50	49	33	45	46	36	42
BrPSb6a	1610	53	54	55	57	38	42	59	67	54	35
BrPSb6a	1620	47	54	41	42	46	40	39	44	36	36
BrPSb6a	1630	35	25	32	32	50	48	29	31	28	21
BrPSb6a	1640	34	34	28	32	27	17	22	30	29	34
BrPSb6a	1650	32	25	34	26	25	28	21	17	999	
BrPSb6a	####	+>10 (sp=36-40; forserad?)									
BrPSb7a	1417	317	230	248							
BrPSb7a	1420	190	215	242	185	195	172	217	205	212	192
BrPSb7a	1430	222	199	165	144	183	184	170	144	121	156
BrPSb7a	1440	169	157	166	126	130	152	147	137	131	134
BrPSb7a	1450	126	130	112	89	96	95	113	143	132	59
BrPSb7a	1460	89	107	103	112	102	116	127	149	137	153
BrPSb7a	1470	124	138	159	149	144	122	95	90	115	118
BrPSb7a	1480	130	96	112	122	101	103	112	124	131	115
BrPSb7a	1490	88	103	150	123	100	100	120	117	112	105
BrPSb7a	1500	80	77	80	88	60	83	91	85	67	72
BrPSb7a	1510	71	83	126	129	100	82	93	107	110	134
BrPSb7a	1520	96	116	129	85	122	135	164	131	131	86
BrPSb7a	1530	97	106	123	127	155	136	110	137	123	143
BrPSb7a	1540	114	97	111	134	126	137	137	158	147	117
BrPSb7a	1550	129	130	155	113	88	89	112	95	96	81
BrPSb7a	1560	74	88	91	82	82	89	75	86	85	53
BrPSb7a	1570	76	76	70	47	66	83	69	53	52	50
BrPSb7a	1580	52	70	72	68	72	65	58	53	49	49
BrPSb7a	1590	56	48	44	41	56	42	39	42	42	50
BrPSb7a	1600	47	42	55	66	60	54	999			
BrPSb7a	####	+>0, sp=20									
BrPSb8a	1421	215	205	182	194	177	185	192	182	178	
BrPSb8a	1430	207	208	181	161	217	216	210	167	138	175
BrPSb8a	1440	169	138	174	152	146	174	160	149	132	148
BrPSb8a	1450	143	129	96	65	78	86	96	129	127	68
BrPSb8a	1460	106	107	108	117	96	111	139	144	127	160
BrPSb8a	1470	136	146	143	120	120	107	107	110	124	107
BrPSb8a	1480	148	96	118	108	109	108	140	133	162	118
BrPSb8a	1490	106	146	169	164	155	155	153	141	158	165
BrPSb8a	1500	129	135	142	122	85	78	96	99	95	87
BrPSb8a	1510	69	78	147	147	102	86	90	85	103	103
BrPSb8a	1520	90	116	115	97	151	183	189	133	124	77
BrPSb8a	1530	108	101	108	119	143	142	128	144	109	131
BrPSb8a	1540	110	94	84	116	72	89	89	101	98	75
BrPSb8a	1550	69	80	74	89	50	99	124	87	79	71
BrPSb8a	1560	79	96	76	81	90	68	61	79	62	78
BrPSb8a	1570	72	98	70	62	75	109	61	66	54	68
BrPSb8a	1580	59	76	88	60	94	91	33	62	55	50
BrPSb8a	1590	57	50	44	38	48	38	56	48	40	49
BrPSb8a	1600	61	45	56	71	59	55	58	36	48	43
BrPSb8a	1610	89	32	49	999						
BrPSb8a	####	+>0, sp=35, Tilja nr 3 bakifrån									